

Specialisttjänstgöring i Barn- och ungdomshematologi och onkologi

Rekommendationer från BLFs sektion, Pediatrik hematologi och onkologi, PHO

Innehållsförteckning

Specialisttjänstgöring i Barn- och ungdomshematologi och onkologi.....	1
Rekommendationer från BLFs sektion, Pediatrik hematologi och onkologi, PHO	1
Formella krav Socialstyrelsen.....	1
Målbeskrivning 2021	1
Målbeskrivning 2015	2
Utbildningsgång	2
PHOs rekommendationer	3
Tjänstgöring i Barn- och ungdomshematologi och onkologi.....	3
Forskning	4
Handledning	4
Rekommenderade kurser.....	4
Rekommenderade möten	5
PHOs utbildningsgrupp.....	5

Detta dokument har utformats av BLFs sektion Pediatrik hematologi och onkologi och omfattar rekommendationer för specialistutbildning i *Barn- och ungdomshematologi och onkologi*. För specialistutbildning i Barn- och ungdomsmedicin (BUM) hänvisas till Svenska Barnläkarförningens rekommendationer (www.blf.net). Rekommendationerna i detta dokument bygger på Socialstyrelsens (SoS) kompetenskrav för specialiteten enligt Målbeskrivning 2021 och Målbeskrivning 2015, samt internationella rekommendationer från SIOPE publicerade 2020 (<https://siope.eu/media/documents/european-training-programme.pdf>). Förutsättningar för specialisttjänstgöringen kan se olika ut, exempelvis baserat på tjänsteställe eller tidigare arbetslivserfarenhet. Det är därför viktigt att det alltid inrättas ett individuellt utbildningsprogram för den enskilde ST-läkaren för att tillgodose att SoS målbeskrivning kan uppfyllas.

Formella krav Socialstyrelsen

Målbeskrivning 2021

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2021-2-7194.pdf> (kopiera in länken i din webbläsare)

2021 publicerade Socialstyrelsen nya föreskrifter/råd för läkarnas specialisttjänstgöring (HSL-FS 2021:8) som beskriver *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* som grenspecialitet till Barn- och Ungdomsmedicin. Ovan visas länk till Målbeskrivning 2021. Längre ner i dokumentet finns länk och kommentarer till Målbeskrivning 2015. Enligt SoS föreskrifter är tiden för en specialisttjänstgöring 5 år och gäller för både basspecialitet och grenspecialitet. Maximalt 2 år och 9 månader får tillgodoräknas från tjänstgöring inkluderad i tidigare specialisttjänstgöring, förutsatt att

utbildningsaktiviteten motsvarar kraven för den aktuella specialistutbildningen. Detta innebär att SoS kräver minst 2 år och 3 månaders tjänstgöring för att kunna uppnå specialistkompetens i grenspecialiteten *Barn- och ungdomshematologi och onkologi*. I Socialstyrelsens dokument "Läkarnas specialisttjänstgöring – Målbeskrivning 2021" finns det många delmål som är identiska i målbeskrivning för basspecialitet och grenspecialitet och det är dessa delmål som kan tillgodoräknas. De godkända delmål i basspecialiteten *Barn- och Ungdomsmedicin (BUM)* som kan tillgodoräknas i, grenspecialiteten *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* är:

- STa1-7 (identiska med STa1-7 för BUM)
- STb1-4 (identiska med STb1-4 för BUM)
- STc1-2 (identiska med STc1-2 för BUM)
- STc3 (identiska med STc3-11 för BUM)
- STc4 (identiska med STc12 för BUM)
- STc14-15 (identiska med STc14-15 för BUM)

Observera att Socialstyrelsen alltid gör en individuell bedömning av varje ansökan om specialistkompetens och avgör vilka tidigare godkända delmål som får tillgodoräknas.

Delmål STc5-13 är de delmål som är specifika för grenspecialiteten *Barn- och ungdomshematologi och onkologi*.

Målbeskrivning 2015

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-4-5.pdf> (kopiera in länken i din webbläsare)

Delmålen i Målbeskrivning 2015 och 2021 överensstämmer inte helt med varandra.

I Målbeskrivning 2015 överlappar följande delmål mellan basspecialiteten *Barn- och Ungdomsmedicin (BUM)* och grenspecialiteten *Barn- och ungdomshematologi och onkologi*: a1-a6, b1-b5, c14. De delmål inom Målbeskrivning 2015 som är specifika för grenspecialiteten *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* är **delmål c5-c13**. De delmål som är specifika för grenspecialiteten inom Målbeskrivning 2015 (c5-13) är helt identiska med de grenspecifika delmålen i Målbeskrivning 2021 (STc5-13). Observera att i Målbeskrivning 2015, maximalt 2 år och 6 månader får tillgodoräknas från tjänstgöring inkluderad i tidigare specialisttjänstgöring, i motsatsen till 2 år och 9 månaderna för Målbeskrivning 2021 (se ovan). Detta innebär att SoS kräver minst 2 år och 6 månaders tjänstgöring för att kunna uppnå specialistkompetens i Målbeskrivning 2015.

Utbildningsgång

Socialstyrelsens målbeskrivningar omfattar målen för hela utbildningen till grenspecialist inklusive målen för utbildningen inom basspecialiteten. Utbildningen börjar normalt med tjänstgöring inom barn- och ungdomsmedicin. Ofta växer intresset för subspecialiteten successivt fram under specialiseringstjänstgöring i basspecialiteten.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd för läkarnas specialisttjänstgöring (HSLF-FS 2021:8) omfattar även en del förutsättningar för specialistutbildningen: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/foreskrifter-och-allmanna-rad/2021-2-7212.pdf> (kopiera in länken i din webbläsare)

Dessa inkluderar att ST-läkaren skall 1) ha tillgång till en studierektor, 2) ha tillgång till en handledare, 3) skriva ett individuellt utbildningsprogram, 4) ha tillgång till medarbetare för handledning i det dagliga arbetet. Vidare 5) har vårdgivaren ansvar för att kvaliteten i specialisttjänstgöring säkerställs

och se till att ST-läkaren kan uppfylla alla delmålkrav som ställs, och 6) skall utvärdering av kompetens och progress av ST-läkaren göras regelbundet, åtminstone 1 gång årligen.

PHOs rekommendationer

Som tidigare beskrivits är SoS minimikrav för specialisttjänstgöring inom en grenspecialitet 2 år och 3 månader i Målbeskrivning 2021, och 2 år och 6 månader i Målbeskrivning 2015. PHO bedömer dock att det tar **ungefär 36** månader (3 år) att uppfylla alla uppsatta delmål inom *Barn- och ungdomshematologi och onkologi*. Av dessa 36 månader kan maximalt 6 månader räknas in från tjänstgöring under basspecialiteten, förutsatt att läkaren gjort denna tjänstgöring vid relevant verksamhet och under handledning. Tjänstgöring under grenspecialisering bör företrädesvis ske i en eller några få sammanhängande perioder. På de centra där hematologi eller stamcellstransplantation ej bedrivs som ett integrerad del av verksamheten, skall denna kunskap inhämtas på annat håll. I båda fallen är cirka 3 månaders tjänstgöring för hematologi respektive stamcellstransplantation normen, men viktigast är att delmålen uppfylls under en sådan radning. Tjänstgöring inom angränsande specialiteter såsom vuxenhematologi, infektionssjukdomar, vuxenonkologi inklusive strålbehandling, klinisk genetik, klinisk patologi mm, bör vara möjlig och i sådana fall omfatta maximalt 6 månader totalt under grenspecialiseringen.

Tjänstgöring i Barn- och ungdomshematologi och onkologi

Tjänstgöring inom *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* skall utföras vid ett barnonkologiskt centrum. Under denna tjänstgöring bör Socialstyrelsens delmål kunna uppfyllas. De specifika delmålen för *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* är enligt SoS:

- behärska vanliga och viktiga tillstånd inom icke-malign hematologi hos barn och ungdomar
- kunna bedöma barn och ungdomar med hemoglobinopati, koagulationssjukdomar och ovanliga icke-maligna hematologiska sjukdomar och deras kroniska följd tillstånd
- behärska handläggning av leukemi och lymfom hos barn och ungdomar samt dessa sjukdomars akuta behandlingskomplikationer
- behärska utförandet av benmärgsaspiration och benmärgsbiopsi samt intratekal cytostatikabehandling
- ha kunskap om sena komplikationer till ovanstående sjukdomar och behandlingar
- kunna initialt handlägga utredning och behandling av barn och ungdomar med tumörer i centrala nervsystemet samt deras akuta komplikationer
- ha kunskap om sena komplikationer till ovanstående sjukdom och behandling
- kunna handlägga neuroblastom och njurtumörer hos barn och ungdomar
- ha kunskap om sena komplikationer till ovanstående sjukdomar och deras behandlingar
- kunna handlägga mjukdelssarkom och skelettumörer hos barn och ungdomar
- ha kunskap om sena komplikationer till ovanstående sjukdomar och deras behandling
- behärska den understödjande behandlingen hos barn och ungdomar med cancersjukdom vid cytostatika- och strålbehandling samt behärska akuta komplikationer vid sådan behandling
- ha kunskap om sena komplikationer till ovanstående sjukdomar och behandlingar
- ha kunskap om allogen och autolog stamcellstransplantation hos barn och ungdomar
- ha kunskap om immunsuppressiv behandling efter allogen stamcellstransplantation
- ha kunskap om sena komplikationer till ovanstående behandlingar
- ha kunskap om nutrition, anti-emetisk behandling och smärtbehandling för patientgruppen

Dessa delmål stämmer väl överens med målen beskrivna i SIOPEs träningsprogram (v.g. se länk sida 1). Observera att målen främst överensstämmer om även SIOPEs "optional third year" är inkluderat. SIOPEs program ger en mer detaljerad beskrivning för många av delmålen och PHO rekommenderar

att ta SIOPEs program till hjälp för att utvärdera progressen av ST-utbildningen. SIOPEs mål består inte bara av kunskapsmål, utan även rekommendation kring hur många patienter inom de olika sjukdomsgrupperna som ska handläggas, samt vägledning till hur många praktiska ingrepp som bör genomföras under ST-tjänsten. Slutligen kan checklistor framtagna av Barnläkarförbundet vara ett stöd att dokumentera progressen av ST-läkaren; Specialisttjänstgöringsguiden 2015 (ver. 3 /rev 2020-10-10) på webbsidan <https://www.barnlakarforeningen.se/specialistutbildning/utbildningsguiden/>

Forskning

Socialstyrelsens målbeskrivning nämner forskning endast i allmänna ordalag. *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* är ett område där forskning har stor betydelse för specialiteten. Majoriteten av patienterna är inkluderade i behandlingsprotokoll som också är studieprotokoll och därutöver är utveckling och implementering av nya behandlingsmetoder en viktig del av den kliniska vardagen. Även om ST-läkaren själv inte har pågående forskning är kunskap kring "kliniska studier" och nya behandlingsmetoder essentiell för att kunna jobba som barnhematolog-/onkolog. I enlighet med SIOPE module 4, rekommenderar PHO att ST-läkaren har särskilt fokus på 1) hur en klinisk prövning funkar (inklusive studiedesign, inklusion av patienter, registrering av biverkningar, responsregistrering etc.), 2) etiska aspekter kring forskningstudier, 3) grundläggande kunskap i statistik och 4) kunskap om utveckling (och verkningmekanismer) av nya behandlingsmetoder.

Individuellt vetenskapligt arbete och kvalitetsarbete som har genomförts under basspecialisering i BUM kan tillgodoräknas i ansökan om specialistkompetens för grenspecialiteten.

Handledning

ST-läkaren ansvarar själv för att kontinuerligt dokumentera sina uppnådda delmål. Ovan nämnda checklistor framtagna av Barnläkarförbundet och SIOPEs utbildningsprogram kan fungera som ett stöd för dokumentationen. Handledning bör äga rum regelbundet. Handledaren skall ha specialistkompetens inom *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* och ha gått handledarkurs. Handledaren bedömer, tillsammans med ST-läkaren, även om krav för vetenskapligt arbete och kvalitetsarbete är uppfyllda. ST-handledare ansvarar för att hjälpa ST-läkaren att planera utbildningen samt övervakar att den sker enligt målbeskrivning. ST-handledare ska med handledarsamtal och med stöd av ovan nämnda dokument stödja, vägleda och aktivt informera sig om ST-läkarens kompetensutveckling.

Klinisk handledare (aktuell handledare under en avdelnings-/mottagningsplacering) ansvarar för handledning och bedömning (med underskrift av checklistor och feedbackinstrument) under det aktuella tjänstgöringsavsnittet. ST-studierektor ansvarar för stöd till verksamhetschef, ST-läkare och ST-handledare när det gäller bl.a. planering av utbildningsprogram, introduktionsprogram och intern utbildning. ST-studierektor skall vidare verka för att ST-handledare har handledarutbildning samt att det finns kliniska handledare inom alla tjänstgöringsavsnitt. Verksamhetschefen har det övergripande ansvaret för ST-utbildningen.

Rekommenderade kurser

- Det rekommenderas starkt att ST-läkaren så snart det är möjligt under grenspecialiseringen går NOPHOs (Nordic Society of Paediatric Haematology and Oncology) utbildningskurser. Dessa kurser löper enligt ett rullande schema (omfattande cirka 3 år) och täcker majoriteten av grenspecialitetens specifika kursmål. Då antalet platser är begränsade bör man tidigt ansöka till dessa. Följande NOPHO kurser erbjuds för närvarande:
 - Acute oncology and acute toxicities

- Solid tumors
- Brain tumour CNS
- Leukemia/Lymphoma/Langerhans cell histiocytosis in childhood
- Paediatric Haematology
- Cancer predisposition, supportive care and late-effects
- Pharmacology (obs; ny kurs som erbjuds för första gång maj/juni 2022)
- Utöver dessa kurser anordnas det regelbundet enstaka utbildningsdagar kring t.ex. strålbehandling, etik, stamcellstransplantation.
- PHOs utbildningsansvariga (även lokala studierektorer inom *Barn- och ungdomshematologi och onkologi*) anordnar från 2022 nationella digitala halvdagskurser för ST-läkarna i grenspecialiteten. Även dessa löper enligt ett rullande schema omfattande ca 3 år och ger kursintyg i kursämnet.
- Lokala eller nationella kurser med relevant ämne.

Om ST-läkaren under ST-tiden inte har haft möjlighet att delta i alla nödvändiga kurser och därför behöver komplettera vissa kursämnena, kan ST-läkaren diskutera med handledaren hur dessa delmål med kurskrav kan uppnås. PHOs utbildningsansvariga kan också tillfrågas för diskussion kring kursalternativ.

Rekommenderade möten

Centralt inom specialiteten *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* är lokalt samarbete med kringsspecialiteter, samt nationellt och internationellt samarbete inom behandlingsprotokoll och studier. PHO rekommenderar att ST-läkaren redan under ST-tjänsten aktivt deltar i lokala, nationella och/eller internationella arbetsgrupper. Målen är 1) att utöka kunskap i ämnet, 2) att öka färdighet i samarbete och 3) att bilda nätverk. Mer specifikt bör ST-läkaren delta i:

- Lokala/regionala utbildningsmöten – ST-läkaren bör delta i alla lokala/regionala möten.
- Nationella årliga utbildningsdagar arrangerade av PHO (Pediatrik Hematologi och Onkologi) och VPH (Vårdplaneringsgruppen för Pediatrik Hematologi)
- NOPHO- och SIOP- (International Society of Paediatric Oncology) kongressmöten – ST-läkaren bör delta i minst ett nordiskt och ett större internationellt möte under utbildningstiden.
- Föräldra- och/eller anhörigutbildning – ST-läkaren kan med fördel delta i dessa typ av möten, tillsammans med en specialist.

PHOs utbildningsgrupp

Under 2021 har PHO formaliserat en arbetsgrupp med ansvar för utbildningsfrågor. Samtliga ledamöter är även studierektorer inom *Barn- och ungdomshematologi och onkologi* vid det Barncancercentrum (och till viss del för den region) där de är verksamma. Arbetsgruppen kan bistå ST-läkare, handledare eller verksamhetschefer vid alla Sveriges centra angående frågor om utbildningen och ansökningsförfarande till Socialstyrelsen. För kontaktuppgifter se <https://pho.barnlakarforeningen.se/om-oss/utbildning/>

Utbildningsgruppen, och även författarna av aktuellt dokument:

- Cecilia Langenskiöld, Göteborg
- Karin Belander Strålin, Stockholm
- Kim Ramme, Uppsala
- Kees-Jan Pronk, Lund